

Meer kans op balans

De kracht van de wederkerigheid

2024-2030
Bijlage 4

Nr.	Ambt./ Bestl	Indiener	Nr.	Opmerking:	Onderwerp: samenvatting	Reactie GS Fryslân & Verwerking in Beleidsbrief
1.	A	Gemeente Heerenveen	1.	Wij vinden het een herkenbaar stuk; o.a. door de koppeling van de bekende Fryske blue delta thema's aan de nieuwe prioriteiten in (en planning van) de Europese strategische agenda.	Blue delta koppeling is herkenbaar	Dankend ter kennis genomen. Tekstaanpassing n.v.t.
			2	Het onderscheid tussen inzet op kaders, fondsen en positie vinden wij sterk.	Behoud onderscheid Kaders, Fondsen en Positie.	Dankend ter kennis genomen. Tekstaanpassing n.v.t.
			3	De specifieke focus op Duitsland is daarbij begrijpelijk, al betwijfelen we of daar een specifieke paragraaf moet worden ingericht. Sommige stukken voelen dan ook dubbelop.	Vermijd dubbelingen Duitsland-paragraaf.	Wij zijn het eens met deze opmerking en hebben de verwerkt.
			4	Er zou meer aandacht kunnen zijn voor de inzet op systematische monitoring om data gedreven besluiten te kunnen nemen.	Meer aandacht data gedreven systematische monitoring.	Wij verwijzen hiervoor naar de diverse plekken in de beleidsbrief en het uitvoeringskader waarin het op criteria en vervolgens data gebaseerde nog op te stellen afweging- en monitoringkader in Q1 25 is opgenomen.
			5	Er zou meer aandacht kunnen zijn voor financiële aspecten, zoals de verdeling van middelen voor cofinanciering/subsidie over de verschillende thema's, en de beschikbare/gewenste middelen voor lobbywerkzaamheden en netwerken.	Verdeling middelen over de thema's Fondsen en middelen voor Positie en Lobby.	Dat zullen wij niet doen. De provincie Fryslân is in sommige gevallen cofinancier maar geen op Europees subsidiefonds. We houden het bij lumpsum voor EFRO en Interreg projecten en letten daar binnenin op een balans in de verdeling tussen de resultaten per inhoud. Beargumenteren met: bij groot aantal fondsen mede afhankelijk van inhoudelijke calls en die zijn van tevoren niet bekend. Ontstaan van initiatieven kun je niet altijd sturen en de kosten per sector per fonds en per rol in een project verschillen.
			6	Het lijkt ons zinvol om expliciete doelen te stellen binnen de speerpunten en de handelingsdimensies.	Expliciet doelen binnen handelingsdimensies en speerpunten.	Wij zijn het eens met deze reactie. De inhoud is leidend en komt uit de andere beleidsvelden. Wij zullen deze concrete doelen echter niet ook nog opnemen in deze beleidsbrief omwille van de nu al lijvige omvang van het stuk. Daar waar nieuw beleid door de provincie al is vastgesteld zijn de concrete doelen in de betreffende beleidsbrieven al opgenomen. Daar waar dat nog niet het geval is, wordt dat nog toegevoegd bij vernieuwing van het betreffende beleid voor Europa en of Duitsland. Wij werken vervolgens met verwijzingen naar de betreffende beleidsvelden in deze beleidsbrief.
			7	Het thema (positieve) gezondheid en welzijn wordt amper benoemd, i.t.t. de vorige beleidsbrief. Wij vinden het onduidelijk waarom deze focus nu weg is gelaten, terwijl het juist goed zou passen onder het kopje leefbaarheid. Ook de functie die sport daarin kan vervullen vinden wij uiteraard belangrijk.	Vraag waarom geen speerpunt (positieve) gezondheid inclusief sport?	Positieve gezondheid is geen speerpunt in deze beleidsnota als gevolg van vraag naar meer focus. Binnen het speerpunt leefbaarheid en vitale platteland is dit onderwerp genoemd. Echter kiezen wij er niet voor om op dit onderwerp zelf initiatieven te ontplooiën tenzij deze aantoonbaar bijdragen aan een van de gekozen speerpunten. Ook kan Fryslân ervoor kiezen om mee te werken aan initiatieven van andere regio's.

Nr.	Ambt./ Bestl	Indiener	Nr.	Opmerking:	Onderwerp: samenvatting	Reactie GS Fryslân & Verwerking in Beleidsbrief
2, 3, 4.	B, B, B.	Gemeenten Ameland, Terschelling, Schiermonnikoog	1	In de concept beleidsbrief wordt meerdere keren verwezen naar het Waddengebied, de Wadden of Waddeneilanden in algemene bewoordingen. Vervolgens missen wij daarbij een verdiepingsslag die kan zorgen voor concreetheid en verduidelijking. Wellicht komt de concreetheid in het vervolg van dit proces aan de orde.	Verdieping en concretisering verdiepingsslag waddengebied wadden eilanden.	Ja, verdiepingsslag die gevraagd wordt komt in de uitvoering aan de orde.
			2	De Duitse en Nederlandse, maar ook de Deense Waddeneilanden, hebben heel veel overeenkomsten op veel gebieden. Dat is één van de redenen dat wij (Ameland) in meerdere Europese projecten al jaren samenwerken met bijvoorbeeld Borkum. Inmiddels hebben we er twee Interreg projecten afgerond en werken we op dit moment ook weer samen in een nieuw Interreg project, NESSIE. We missen in de concept beleidsbrief de concrete kansen voor nieuwe, en versterking van bestaande, samenwerkingsverbanden in Europese projecten tussen de Duitse en Nederlandse Waddeneilanden.	Opnemen concrete kansen voor nieuwe en versterking van bestaande samenwerkingsverbanden voor Europese projecten tussen Duitsland en Nederlandse Waddeneilanden.	Deze opmerking hebben wij verwerkt onder specifiek dossier Waddengebied.
			3	In de concept beleidsbrief noemt u volgens ons terecht enkele "dossiers met een specifieke status". Het Waddengebied is er daar één van. In de beschrijving van dit onderdeel missen wij de koppeling met de Agenda 2050 voor het Waddengebied waarin gezamenlijke doelen, handelingsprincipes en stappen richting uitvoeringsprogramma staan om de doelen van de Agenda 2050 voor het Waddengebied te realiseren.	Opnemen koppeling met Agenda 2050 Waddengebied.	Wij hebben deze suggestie overgenomen en verwerkt in de tekst onder specifiek dossier Waddengebied.
5.	A	Gemeente Vlieland	1	Geen inhoudelijke opmerkingen.	Geen inhoudelijke opmerkingen.	Dankend ter kennis genomen. Tekstaanpassing n.v.t.
			2	Samenvatting van de definitieve beleidsbrief.	Samenvatting van de definitieve beleidsbrief.	Wij zijn het eens met deze opmerking en hebben deze via een uitwerking van een presentatie van de beleidsbrief verwerkt.
6.	B	Gemeente Waadhoeke	1	Waadhoeke hechtet grut belang oan gearwurking yn (ynter-)nasjonaal ferbân, en siket aktyf nei kânsen om – sawol yn Dútslân as yn Europa – grinsferlizzend en fruchtber gear te wurkjen. As partner fan EuropaPact Fryslân en mei de oanstelling fan in Europa-kertiermakker, wurde dy kânsen op dit stuit yngreven ferkend. Binnenlânsk set Waadhoeke, as ûnderdiel fan Elke Regio Telt, yn op strukturele gearwurking mei buorlannen foar it fersulverjen fan kânsen, ien fan de pylgers fan it programma. Waadhoeke soe it wurdearje as de kânsen dy't dat biedt ek troch de provinsje omearme wurde.	Waadhoeke verkent mogelijkheden voor Europese en Duitse samenwerking.	Dankend ter kennis genomen. Tekstaanpassing n.v.t. Voor samenwerking in het kader van Elke Regio tellt is door het noemen van de mogelijke koppelkansen met de regiodeals ruimte in de uitvoering.
			2	Foar ús gemeente binne in pear dieltema's tige wichtich. It klimaatlânskip en de enerzjytransysje; de leefberens yn de regio; en it beskermjen fan it Waadgebiet út de wearden dy 't laat hawwe ta de Wrâlderfgoedstatus, hawwe dêrby mei klam ús omtinken. Ek de meertaligens – fan ús 'Fryske' easterbuorlju oant taalferskaat yn brede sin – is foar Waadhoeke in spearpunt. Wy binne bliid om te lêzen dat dizze tema's yn it konsept beliedsbrieff ek yn de skynwerpers steane.	Belangrijke beleidsthema's voor Waadhoeke uit de conceptbeleidsbrief: - Klimaatlandschap en energietransitie; - Leefbaarheid regio; - Werelderfgoed Waddengebied; - Meertaligheid	Dankend ter kennis genomen. Tekstaanpassing n.v.t. Voor samenwerking in het kader van Elke Regio tellt is door het noemen van de mogelijke koppelkansen met de regiodeals ruimte in de uitvoering.
			3.	Wy fertrouwe derop dat dizze útgongspunten en de troch jo kolleezje toande ambysje in goed fertrekpunt foarmje om ta produktive gearwurking te kommen. It kolleezje fan Waadhoeke nimt mei belangstelling kennis fan it ferfolch fan dizze ûntwikkelingen.	Bereid tot productieve samenwerking met GS en belangstelling voor het vervolg.	Dankend ter kennis genomen. Tekstaanpassing n.v.t. Voor samenwerking in het kader van Elke Regio tellt is door het noemen van de mogelijke koppelkansen met de regiodeals ruimte in de uitvoering.

Nr.	Ambt./ Bestl	Indiener	Nr.	Opmerking:	Onderwerp: samenvatting	Reactie GS Fryslân & Verwerking in Beleidsbrief
7.	B	Gemeente Opsterland	1	Hoewel het document verwijst naar samenwerking met VNG en andere partners, mist er volgens de gemeente Opsterland een verwijzing naar de P10. De P10 is een samenwerkingsverband die zich inzet om de kracht van het platteland te behouden en te versterken. Er zijn 5 Friese gemeenten lid van de P10, namelijk Fryske Marren, Noardeast-Fryslân, Ooststellingwerf, Opsterland en Weststellingwerf. De P10 heeft onlangs een Europastrategie ontwikkeld. Hier worden verschillende acties in beschreven. De P10 wil bestuurders interesseren voor posities in Brussel. Daarnaast streeft de P10 naar het maximaal benutten van Europese fondsen, het ontwikkelen van projectideeën en het delen van kennis binnen het netwerk. De P10 richt zich op succesvolle beleidsbeïnvloeding in Europa door onder andere samenwerking met de VNG en actieve deelname aan Europese agenda's en programma's. P10 zet zich ook in voor deelname aan het Rural Pact.	Verwijs ook naar P10 als samenwerkingsverband.	Overgenomen in de tekst in hoofdstuk 2.2 onder focusthema 3: leefbaarheid.
			2	Zowel de gemeente Opsterland als de provincie Fryslân is lid van het Rural Pact, maar wordt niet benoemd in de beleidsbrief. Het Rural Pact is een initiatief van de Europese Unie dat gericht is op het versterken van plattelandsgebieden in Europa. Het pact is een onderdeel van de langetermijnvisie voor de plattelandsgebieden van de EU tot 2040. Het Plattelandspact biedt een raamwerk voor samenwerking tussen overheden, het maatschappelijk middenveld, het bedrijfsleven, de academische wereld en burgers, op Europees, nationaal, regionaal en lokaal niveau. Er wordt momenteel ook gewerkt aan de ontwikkeling van een Nederlands netwerk binnen het Rural Pact. Het zou het een krachtig signaal zijn als meer Friese gemeenten en organisaties zich zouden aansluiten bij het Rural Pact. Daarom verdient het Rural Pact volgens ons een plekje in de beleidsbrief.	Neem het Rural Pact op in de beleidsbrief.	Overgenomen in de tekst in hoofdstuk 2.2 onder focusthema 3: leefbaarheid.
			3	De beleidsbrief zou explicieter moeten aangeven hoe de provincie Fryslân de belangen en behoeften van de (kleinere) gemeenten zal vertegenwoordigen. Er ontbreekt een beschrijving van hoe stakeholders, zoals gemeenten, het bedrijfsleven en andere organisaties, betrokken worden bij de planning en uitvoering van het beleid. Het is belangrijk om te specificeren hoe en wanneer deze stakeholders inspraak hebben en welke rol zij precies spelen.	Stakeholders, concreet aangeven hoe provincie opkomt voor de belangen van de kleinere gemeenten	Overgenomen en verwerkt bij onderdeel Rollen en de provincie Fryslân in de regio. Wij zijn het eens met dit gespreksonderwerp. In relatie tot Europa en Duitsland zien wij EPF al het juiste gremium om dat naar voren gebrachte probleem de agenderen en in gezamenlijkheid op te lossen.

Nr.	Ambt./ Bestl	Indiener	Nr.	Opmerking:	Onderwerp: samenvatting	Reactie GS Fryslân & Verwerking in Beleidsbrief
			4	Citaat met onderstreepte tekst uit de conceptbeleidsbrief: "Pakken van je rol: rolbewustzijn van Friese spelers in innovatieve ecosystemen vergroten. Werken vanuit innovatieve systemen in Europese context vraagt niet alleen intern maar ook in de regio Fryslân om een organisatie en structuur die deze werkwijze ondersteunt. Daar kunnen wij nog meer in doen. Hiervoor is meer zicht op de verschillende rollen van Friese partners nodig in de innovatieve ecosystemen. Enerzijds partners die goed innovatieve projecten (zouden) kunnen ontwikkelen maar ook partners die kunnen zorgen voor de juiste voorwaarden voor succesvolle uitvoering van projecten. Het is gebleken dat de regio Fryslân nu nog organiserend vermogen en ontwikkelkracht tekortkomt vooral als het gaat om projectontwikkeling en projectleiding. Vanuit het rolbewustzijn spreken wij elkaar aan op het pakken van de juiste rol in de regio Fryslân en wegen af wat daarvoor nodig is." Hoe gaan jullie dit concreet aanpakken?	Concrete beschrijving van aanpak verschillend rolbewustzijn voor beter organiserend vermogen in de regio.	Overgenomen en verwerkt bij dat onderdeel van de beleidsbrief. Wij zijn het eens dat een concrete aanpak voor een beter organiserend vermogen in Fryslân belangrijk is. Wij zien EPF als het geëigende gremium om deze concrete stappen uit te werken. De provincie zal als partner in EPF de dialoog hierover met als uitkomst concrete gezamenlijke afspraken over de benodigde aanpak en inzet agenderen.
8	B	Gemeente West-stellingwerf	1	Uit onderzoek van het Planbureau Fryslân (PF), in het kader van de Regiodeal Zuidoost-Fryslân, is geconstateerd dat de kwaliteit van het landschap een belangrijke factor is voor het welbevinden van de inwoners. Met andere woorden, een belangrijk element voor brede welvaart. Dit pleit ervoor om bij de missie 'Schone Natuur' ook aandacht te besteden aan de kwaliteit van het landschap. Een verdiepend onderzoek van het PF geeft hiervoor handvatten. De missies (thema's) 'Gelukkige Mens' en 'Gezonde Natuur' raken elkaar hier.	Missie gelukkige mens aandacht besteden aan kwaliteit van het landschap	Wij het eens met deze opmerking en hebben de tekst erop aangepast onder speerpunt 3. Overig thema cultuur omdat daar de handvatten richting de Europese Unie liggen en een cross over naar speerpunt 1 Natuur en Water mogelijk is.
			2	Bij de missie 'Gelukkige Mens' wordt veel aandacht besteed aan de Friese taal. Als taal een belangrijke drager is voor dit thema, dan moet hier ook het Nedersaksisch worden genoemd. Van de Friese taal worden in de Stellingwerven niet veel mensen gelukkig. Ook in relatie met onze oosterburen kan het Nedersaksisch een positief effect hebben	Neem Nedersaksisch op bij Taal	Wij hebben het Nedersaksisch genoemd in de tekst onder specifiek dossier Friese taal en Nedersaksisch.
			3	naar de samenhang tussen de drie missies. Zaken die binnen de missie Gezonde Economie vallen, zouden bijvoorbeeld effecten kunnen hebben op de missie Schone Natuur.	Samenhang tussen missies	Eens met deze opmerking. De al genoemde insteek op cross-overs tussen de focusthema's en speerpunten en overige thema's hebben wij verplaatst naar 2.2.

Nr.	Ambt./ Bestl	Indiener	Nr.	Opmerking:	Onderwerp: samenvatting	Reactie GS Fryslân & Verwerking in Beleidsbrief
			4	De beleidsbrief focust op het positioneren van Fryslân op verschillende onderwerpen. In de beleidsbrief en in de uitvoeringsagenda worden Europese fondsen genoemd waarvoor je partners nodig hebt uit verschillende delen van Europa. Echter, in de beleidsbrief wordt vooral gefocust op samenwerkingen met Duitsland en minder op samenwerkingen in huidige en toekomstige projecten met andere Europese landen. Dit is een logische focus gezien de analyses die worden genoemd in de RIS3 voor Noord-Nederland 2021-2027, waarin wordt gesteld dat Duitsland, en vooral de regio Nedersachsen, een belangrijke samenwerkingspartner voor Noord-Nederland kan zijn. Echter, in de uitvoeringsagenda wordt wel benoemd hoe de provincie werkt aan het opbouwen van een netwerk binnen Europa dat meerdere landen omvat, bijvoorbeeld door deelname aan verschillende Europese netwerken. Het zou mooi zijn wanneer ook in de beleidsbrief zelf meer te lezen is over het opbouwen van dit bredere netwerk dat nodig is om aan verschillende Europese subsidieprogramma's deel te nemen.	Positionering: Meer aandacht aan samenwerking met overige delen Europa naast Duitsland en opbouw ecosystemen.	Wij zijn het eens met deze opmerking en hebben deze doelstelling duidelijker neergezet in hoofdstuk 2.4.
				In zowel hoofdstuk 2 als 3 wordt bij verschillende thema's een toelichting gegeven over wat er gebeurt en wat er wordt gedaan in relatie tot deze thema's. Met een grafiek wordt aangegeven hoe de verhoudingen liggen tussen focussen op fondsen, positioneren en kaders. Dit zijn handige grafieken die de lezer snel informatie geven. Het is goed om in het stuk tekst meer uitleg te geven over waarom een keuze is gemaakt voor het meer focussen op fondsen, positionering of kaders, zodat er een meer evenwichtig document ontstaat.	Toelichting op inhoudelijke speerpunten en overige thema's, Overzichten naar voren halen voor overzicht in een oogopslag.	Wij hebben de integrale overzichten in hoofdstuk 3 apart opgenomen, waardoor de lezer deze direct op kan zoeken.
				Op pagina 24 worden voorbeelden genoemd van op welke manieren Fryslân en Duitsland met elkaar te maken hebben. Hier wordt ook het voorbeeld genoemd van Duitse schoolreizen met de Bruine Vloot. Gezien de ernstige ongelukken die er de laatste jaren zijn gebeurd met schepen die behoren tot de Bruine Vloot en de onderzoeken die hiernaar zijn ingesteld, is het wellicht goed om dit voorbeeld niet te gebruiken in deze beleidsbrief.	Bruine vloot uit de Beleidsbrief halen.	Ongelukken zijn altijd vreselijk, ook in andere sectoren. De maatregelen die nu door de sector zijn genomen bepalen dat alleen nog goedgekeurde schepen in de vaart zijn. Wij zullen uw suggestie niet overnemen.
9	B	Gemeente Leeuwarden	alg	Op 18 juli jl. ontvingen wij het eerste concept van uw Friese Beleidsbrief Europa en Duitsland 2024-2030 met daarbij het verzoek om een inhoudelijke reactie op dit concept te geven. Wij waarderen uw initiatief om ons in dit proces te betrekken en geven middels deze brief graag een reactie.	Waardering voor reactieronde	Dankend ter kennis genomen, tekstwijziging n.v.t.
			1	Wij zijn verheugd om te lezen dat de provincie in haar nieuwe beleid Europese samenwerking en fondsenwerving ten dienste van Fries beleid stelt, en niet als doel op zich. Dat sluit tevens goed aan bij de uitgangspunten van de Leeuwarder Europa Agenda 2022-2026. Wij zien thematisch veel raakvlakken tussen de concept Beleidsbrief en de Leeuwarder Europa Agenda. Vooral de drie missies uit de beleidsbrief en de 3 pijlers uit de Leeuwarder Europa Agenda sluiten goed op elkaar aan. Beiden komen dan ook voort uit de Friese Blue Delta en Brede Welvaartsgedachte. Ook op subthema's zien we veel raakvlakken; dit biedt ook in de toekomst kans op verdere samenwerking t.a.v. Europa.	Opmerken goede aansluiting van Leeuwarder Europa Agenda 22-26	Dankend ter kennis genomen, tekstwijziging n.v.t.

Nr.	Ambt./ Bestl	Indiener	Nr.	Opmerking:	Onderwerp: samenvatting	Reactie GS Fryslân & Verwerking in Beleidsbrief
			2	Op de meeste subthema's waar wij raakvlakken zien, missen wij nog echter nog een nadere specificatie van de beoogde Europese inzet. Het betreft vooral de thema's watertechnologie, duurzame energie, cultuur en de gastvrijheidseconomie. Wij zouden graag een nadere toelichting zien op de doelstellingen en activiteiten t.a.v. Europa op deze thema's.	Verzoek om nadere specificatie op thema's Watertechnologie, Duurzame Energie, Cultuur en Gastvrijheidseconomie	Voor de onderwerpen Watertechnologie en Gastvrijheidseconomie wordt momenteel een nieuwe beleidsagenda opgesteld. Daaruit zal de nadere specificatie t.a.v. Europa blijken. Voor de thema's Duurzame Energie en Cultuur is de inzet op Europa voor deze beleidsbrief toereikend naar onze inschatting omdat het daarbij niet gaat om speerpunten mee overige thema's met oog op de inzet in Europa.
			3	Het thema klimaatadaptatie wordt nu zijdelings genoemd, vooral in relatie tot schoon, veilig en genoeg water. In stedelijk gemeente als Leeuwarden betekent klimaatadaptatie vaak ook omgaan met wateroverlast en hittestress door verstening. Wij zouden aanmoedigen om in de beleidsbrief wat nadrukkelijker te beschrijven op welke manier klimaatadaptatie onderdeel is van de beleidsbrief, en welke problematiek daar in dit kader onder verstaan wordt.	Meer uitwerking van doestellingen voor klimaatadaptatie ook in stedelijke gebieden.	Klimaatadaptatie staat in de beleidsbrief vermeld in relatie tot de door Nederland te behalen klimaatdoelen in het kader van de Green Deal dus in de brede zin van het woord en in al zijn facetten. Dat in combinatie met de inzet op tal van Europese fondsen waarin dit thema wordt gesteund biedt legio aanknopingspunten voor initiatieven ten behoeve van klimaatadaptatie.
			4	Wellicht ten overvloede adviseren we om de doelstellingen die opgenomen worden t.a.v. circulariteit goed te stroomlijnen met de herijking van de Friese Europese strategie t.a.v. het thema circulaire economie die op dit moment plaatsvindt en die ook benoemd wordt in de concept beleidsbrief. Het zou raadzaam zijn om in beide beleidsdocumenten dezelfde doelstellingen en definities te hanteren.	Stroomlijnen van definitie en doelstellingen Circulaire Economie en Europabeleid.	Wij zijn het eens met deze suggestie. In de afstemming tussen het nieuwe Circulaire economiebeleid en de Europastrategie is voorzien.
10 11 12 13	B B B B	Gemeenten Dantumadiel Achtkar- spelen Tytsjerk- steradiel Noardeast	1	Op 18 juli jl. hebben wij het door u vastgestelde eerste concept van de Beleidsbrief Europa en Duitsland ontvangen met uw verzoek om hier schriftelijk op te reageren. De reacties worden gebundeld in een reactienota die u gaat betrekken bij het opstellen van het definitieve concept van de Beleidsbrief. Op 23 oktober 2024 zal Provinciale Staten een besluit nemen over de Beleidsbrief Europa en Duitsland. Het is uw ambitie om de Beleidsbrief een document van de Friese regio te laten zijn. De colleges van de gemeenten Achtkar- spelen, Dantumadiel, Noardeast-Fryslân en Tytsjerksteradiel reageren graag gezamenlijk op uw verzoek. De gemeente Noardeast-Fryslân reageert met het oog op de stedenband met Fulda separaat op het onderdeel Duitsland van de Beleidsbrief. Wij waarderen uw inzet om de Friese regio inhoudelijk goed aangehaakt te laten zijn op de voor de Friese regio belangrijke Europese beleidsdoelen en de mogelijkheden om meer subsidiegelden aan te trekken voor uitvoeringsprojecten.	Algemene waardering voor verzoek om reactie op de beleidsbrief Europa.	Dankend ter kennis genomen. Tekstaanpassing n.v.t.

Nr.	Ambt./ Bestl	Indiener	Nr. Opmerking:	Onderwerp: samenvatting	Reactie GS Fryslân & Verwerking in Beleidsbrief
			<p>2 Inhoudelijk kiest u ervoor de huidige thematische focus van de Economische Samenwerkingsagenda Blue Delta in de Beleidsbrief Europa en Duitsland voor een belangrijk deel voort te zetten. Wij begrijpen uw keuze daarin voor de speerpunten 'Schone natuur, 'Gezonde economie' en 'Gelukkige mens', zoals opgenomen in figuur 5 op pagina 15. Deze bieden ook voor onze regio kansen om mee te kunnen doen.</p> <p>Vanuit onze regionale samenwerkingsagenda Netwerk Noordoost-Fryslân (ANNO) focussen wij ons op de opgaven: Economie en arbeidsmarkt Wonen en duurzaamheid Mobiliteit Jeugd en jongeren</p> <p>Het zijn thematieken die relevant zijn voor de leefbaarheid van onze plattelandsregio. Op een aantal onderdelen, bijvoorbeeld mobiliteit, duurzaamheid/duurzame energie zijn er goede raakvlakken met de Beleidsbrief. Wij verwachten dat de Beleidsbrief vervolgens wordt vertaald in een strategische uitvoeringsagenda op Friese schaal, die als basis dient voor de samenwerking in EuropaPact.</p>	<p>Noemen focuspunten ANNO-gemeenten en zienswijze voor inhoudelijk aansluiting op de Friese beleidsbrief Europa in deze.</p> <p>Uitgesproken verwachting voor het stellen van een strategische uitvoeringsagenda Friese regio als basis voor samenwerking binnen EPF.</p>	<p>Dankend ter kennis genomen. Tekstaanpassing n.v.t. Wij nemen met interesse kennis van deze suggestie en stellen voor dat Noardeast deze suggestie agendeert bij EPF.</p>
			<p>3 Voor andere opgaven, meer sociaal/demografisch/plattelandsarmoede, ligt in dit verband geen provinciale prioriteit, zo lezen wij in uw voorstel. Voor deze opgaven zullen wij, zeker nu onze regio geen Leadergebied meer is, voor onze regio mogelijke kansen verkennen via EuropaPact Fryslân.</p> <p>De voorgenomen verlenging van de samenwerking in het EuropaPact van onze gemeenten, gezamenlijk met de interne gemeentelijke inspanningen om het thema Europa nader te borgen, bieden daarvoor mogelijk ook nieuwe kansen.</p>	<p>Verkenning kansen op gebied van leefbaarheid sociaal/ demografisch/ plattelandsarmoede kansen via EPF agenderen</p>	<p>Wij nemen met interesse kennis van deze suggestie en stellen voor dat Noardeast deze suggestie agendeert bij EPF.</p>

Nr.	Ambt./ Bestl	Indiener	Nr.	Opmerking:	Onderwerp: samenvatting	Reactie GS Fryslân & Verwerking in Beleidsbrief
13	B	Gemeente Noardeast	1	<p>Hechte Stedenband Dokkum – Fulda Geschiedenis</p> <p>De stad Dokkum en Fulda hebben door de verbinding in historie met de Heilige Bonifatius een hechte band. Ook de Engelse Stad Crediton is hieraan verbonden omdat Bonifatius in 675 in Crediton is geboren. Hij werd gedood bij Dokkum toen hij op zendelingstocht was, uiteindelijk is hij begraven in het Duitse Fulda. De Heilige Bonifatius is voor christelijk en dan met name Rooms-Katholiek Duitsland zeer belangrijk als ‘apostel der Duitsers’. Omdat in Dokkum een deel van deze historie zichtbaar aanwezig is met de Bonifatius kapel en de H. Titus Brandsma is hier een zeer diepe, religieuze verbinding. De stad Fulda en de stad Dokkum hebben op 20 juni 1998 een vriendschapsverdrag gesloten. Vanaf 2022 is het Vriendschapscomité Dokkum Crediton Fulda geïnstalleerd die een belangrijke rol speelt in de onderlinge uitwisseling van scholen en verenigingen. Het Vriendschapscomité bestaat uit actieve inwoners met een groot netwerk. Op 5 juni 2013 is de partner-stad overeenkomst getekend door beide burgemeesters van Fulda en Dokkum.</p> <p>Verbreding van de samenwerking: kansen voor Fryslân</p> <p>De samenwerking werkt door in uitwisseling tussen scholen en (sport) verenigingen maar is ook verankerd in het beleid van onze gemeente en in de raad. Een aantal raadsleden is in Fulda geweest en de raad heeft voor de uitwisseling en de verbreding van de samenwerking middelen ter beschikking gesteld. Door de langjarige samenwerking wordt de band steeds hechter en weten de steden elkaar steeds beter te vinden en worden de activiteiten breder. De verbreding van de activiteiten wordt ook gezocht tussen ondernemers (recreatie, landbouw, MKB) en consumenten (zowel hier als daar). Deze verbinding biedt ook kansen voor de provincie, welke wij graag met de provincie zouden willen verkennen en benutten.</p>	Geschiedenis Stedenband Dokkum- Fulda	Wij nemen met interesse kennis van deze geschiedenis en voegen deze toe aan de bijlage nadere toelichtingen bij de overige informatie over Duitsland.

Nr.	Ambt./ Bestl	Indiener	Nr. Opmerking:	Onderwerp: samenvatting	Reactie GS Fryslân & Verwerking in Beleidsbrief
			<p>De deelstaat Hessen, waar Fulda is gelegen, is niet het geijkte Duitsland vanuit onze optiek bekeken. Dat wil zeggen het Duitsland zoals wij dat kennen in Nordrhein-Westfalen (Ruhrgebied) en Niedersachsen. Voor inwoners in Hessen is Friesland even ver als Noord-Italië. Dat betekent dat Friesland relatief onbekend is maar veel te bieden heeft: relatief dichtbij, schoon, zee, Wadden, en een andere cultuur. Daarnaast is Hessen net als Friesland een agrarisch gebied met veel recreatie. Fulda ligt sinds de Duitse hereniging midden in Duitsland, en is in die positie een beetje vergelijkbaar met Amersfoort. Veel verbindingen komen er samen en veel bedrijven zoeken hier hun standplaats. Fulda kan een springplank zijn voor Friese ondernemers. Wij zoeken in dit verband naar concrete aanknopingspunten om Friesland meer en beter te presenteren in Fulda, waarbij wij de inwoners van Fulda Friesland kunnen laten beleven en omgekeerd Friezen in contact kunnen brengen met Fulda en Hessen. Onze contacten in Fulda kunnen hierbij zeer behulpzaam zijn.</p>		
			<p>2 Europese subsidies Het komende jaar nemen we als gemeente samen met het Vriendschapscomité de tijd om na te gaan of we voor de uitwisseling met Fulda een beroep kunnen doen op Europese middelen: Nagegaan wordt of een aanvraag bij de Europese subsidie "Town Twinning" financiële ondersteuning kan bieden voor de uitwisseling; Ten behoeve van de samenwerking van de Stedenband Dokkum – Fulda – Crediton wordt al geruime tijd ingezet op een meer structurele uitwisseling van studenten over- en weer. Het Vriendschapscomité en onze gemeente zetten zich samen in om meer op structurele basis deze uitwisseling vorm te geven. Om dit voor elkaar te krijgen is een externe projectleider/procesbegeleider ingehuurd. Tijdens het proces zullen scholen worden betrokken en wordt er samen met hen Europese subsidie aangevraagd om de uitwisseling een meer structurele vorm te geven. Jongeren die mee hebben gedaan aan een uitwisseling vergeten dit niet meer en krijgen door dit bezoek een bredere kijk op Europa en hun eigen leefwereld.</p>	<p>Informatie over verkenning subsidiemogelijkheden Europese Fondsen voor stedenbanden Fulda-Dokkum-Crediton</p>	<p>Wij nemen met interesse kennis van dit voornemen en bieden de Anno-gemeenten aan om kennis bij de provincie Fryslân over de voorwaarden en subsidieregels van diverse Europese Fondsen en of netwerken met u te delen.</p>
			<p>3 Verbreding van de samenwerking: kansen voor Fryslân De samenwerking werkt door in uitwisseling tussen scholen en (sport) verenigingen maar is ook verankerd in het beleid van onze gemeente en in de raad. Een aantal raadsleden is in Fulda geweest en de raad heeft voor de uitwisseling en de verbreding van de samenwerking middelen ter beschikking gesteld. Door de langjarige samenwerking wordt de band steeds hechter en weten de steden elkaar steeds beter te vinden en worden de activiteiten breder. De verbreding van de activiteiten wordt ook gezocht tussen ondernemers (recreatie, landbouw, MKB) en consumenten (zowel hier als daar). Deze verbinding biedt ook kansen voor de provincie, welke wij graag met de provincie zouden willen verkennen en benutten.</p>	<p>De deelstaat Hessen, waar Fulda is gelegen, is niet het geijkte Duitsland vanuit onze optiek bekeken. Dat wil zeggen het Duitsland zoals wij dat kennen in Nordrhein Westfalen (Ruhrgebied) en Niedersachsen. Voor inwoners in Hessen is Friesland even ver als Noord-Italië. Dat betekent dat Friesland relatief onbekend is maar veel te bieden heeft: relatief dichtbij, schoon, zee, Wadden, en een andere cultuur.</p>	<p>Verkenning kansen voortkomend uit stedenband Dokkum-Fulda en de relatie met Hessen als deelstaat voor sectoren Gastvrijheid, Landbouw en MKB-breed voor heel Fryslân met de provincie.</p>

Nr.	Ambt./ Bestl	Indiener	Nr.	Opmerking:	Onderwerp: samenvatting	Reactie GS Fryslân & Verwerking in Beleidsbrief
					<p>Daarnaast is Hessen net als Friesland een agrarisch gebied met veel recreatie. Fulda ligt sinds de Duitse hereniging midden in Duitsland, en is in die positie een beetje vergelijkbaar met Amersfoort. Veel verbindingen komen er samen en veel bedrijven zoeken hier hun standplaats. Fulda kan een springplank zijn voor Friese ondernemers. Wij zoeken in dit verband naar concrete aanknopingspunten om Friesland meer en beter te presenteren in Fulda, waarbij wij de inwoners van Fulda Friesland kunnen laten beleven en omgekeerd Friezen in contact kunnen brengen met Fulda en Hessen. Onze contacten in Fulda kunnen hierbij zeer behulpzaam zijn.</p>	
			4	<p>• Het Duitsland zoals de provincie Fryslân die binnen Europa en de aan SNN gerelateerde programma's tegenkomt dus binnen de Europese vergaderzalen; of het Duitsland zoals de inwoners van Fryslân het kent en graag naar toe gaan of graag naar toe zou willen gaan? Het Duitsland zoals je tegenkomt in Heeg en op Boot Düsseldorf of de Grüne Woche? Deze meer bredere en van onderop benadering biedt onzes inziens meer kans op direct en voelbaar resultaat voor de Fryske Mienskip. Wellicht kan aan het tweede (meer) gedaan worden zonder het eerste na te laten?</p> <p>Wij zouden graag zien dat de beleidsbrief meer aansluit bij een Fryslân bredere scope dan dat er specifiek vanuit provinciaal beleid geredeneerd wordt. We maken met deze reactie dankbaar gebruik om input te leveren voor deze verbreding en om vanuit ons perspectief suggesties te doen. We begrijpen dat concreet aansluiting gezocht wordt bij provinciale beleidsdoelen en thema's, maar willen graag wijzen op de vele economische en bestuurlijke verbanden die er op lokaal of gemeentelijk niveau zijn. In dit verband wijzen wij specifiek op de navolgende onderdelen:</p>	<p>Oproep om Duitsland op alle niveaus van de samenleving te benaderen in de beleidsbrief Europa.</p>	<p>Wij zijn het eens met deze oproep en hebben de tekst in hoofdstuk 2.4 Rollen in innovatieve ecosystemen zijn hierop tekstueel aangescherpt waardoor onze intentie op dat vlak nog duidelijk moet worden.</p>

Nr.	Ambt./ Bestl	Indiener	Nr.	Opmerking:	Onderwerp: samenvatting	Reactie GS Fryslân & Verwerking in Beleidsbrief
				<p>Beheersing Duitse taal: Wij merken dat veel Duitsers de Engelse taal niet voldoende machtig zijn om elkaar goed te begrijpen. Voor de volgende uitwisseling met Fulda bieden wij daarom een Duitse taaltraining aan voor deelnemers vanuit onze gemeente (ook in vaktermen voor de uitgekozen thema's). Wij zouden het op prijs stellen als het provinciale beleid hier ook in zou willen investeren.</p> <p>De provincie Fryslân werkt al sinds lange tijd met het lepen Mienships Fûns voor initiatieven uit de Mienskip. Is het mogelijk dat het lepen Mienships Fûns wordt verruimd naar het ondersteunen van initiatieven welke aansluiten bij of op Duitslandbeleid van de provincie, bijvoorbeeld uitwisseling van scholieren, studenten en sportverenigingen?</p>		
14	B	Gemeente Súdwest-Fryslân De inbreng is bestuurlijk onder voorbehoud vaststelling door het college van B&W op 17-9-24.	1	Op pagina 11 wordt gesproken over de mogelijke beïnvloeding van beleid, wet- en regelgeving als voor de subsidieprogramma's en dat die mogelijkheden gering zijn. Helaas is de gemeente Súdwest het eens dat deze mogelijkheden gering zijn, maar we zijn blij dat de mogelijkheden wel genoemd worden en dat hier aandacht voor is!	Benoemen (geringe) beïnvloeding van subsidieprogramma's EU	Dankend ter kennis genomen. Tekstaanpassing n.v.t.
			2	Op pagina 13 wordt verwezen naar de Blue Delta die als uitgangspunt van deze beleidsbrief gaat fungeren. De gemeente Súdwest-Fryslân kan hier heel goed mee leven, daar wij landbouw, water, maritiem en de gastvrijheidseconomie ook belangrijk vinden. Ook zijn de laatste twee onderdelen van onze eigen Europa-agenda.	Positief over Blue Delta als uitgangspunt	Dankend ter kennis genomen. Tekstaanpassing n.v.t.
			3	Verder zijn we blij dat de thema's natuur in balans, duurzame energie, maritieme sector, leefbaarheid, Frysk, gastvrijheidseconomie en cultuur terugkomen in de thema's die benoemd worden.	Positief over themabehandeling in Beleidsbrief	Dankend ter kennis genomen. Tekstaanpassing n.v.t.
			4	We zijn ook blij dat deze thema's weer terugkomen in de Duitslandagenda, maar merken op dat de verschillen tussen de beleidsbrief Europa en het hoofdstuk Duitsland niet heel groot zijn. De noodzaak om dan te kiezen voor een apart Duitsland-hoofdstuk is voor ons dus niet evident.	Vermijd dubbeling tussen Duitsland en Europa en zet het compacter neer.	Dankend ter kennis genomen. Tekstaanpassing n.v.t.
			5	We zijn blij dat de Lelylijn hierin ook genoemd wordt. Voor SWF is het belangrijk dat wij ook een goede aansluiting op deze lijn krijgen om de bereikbaarheid en leefbaarheid voor onze inwoners te garanderen.		

Nr.	Ambt./ Bestl	Indiener	Nr.	Opmerking:	Onderwerp: samenvatting	Reactie GS Fryslân & Verwerking in Beleidsbrief
15	B	Gemeente Smallingerland	Alg	<p>Net als de provincie erkent onze gemeente het belang van Europa en de samenwerking met Duitsland. Vanuit onze beleidsprioriteiten zien wij diverse kansen en aanknopingspunten in de beleidsbrief Europa en Duitsland van de provincie Fryslân.</p> <p>Wij zien verschillende uitdagingen op ons afkomen op onder andere het gebied van landbouw en natuur, klimaat en energie, economie en brede welvaart, wonen en gezondheid. Wij ondersteunen daarom de prioriteiten die zijn benoemd in de beleidsbrief, welke gebaseerd zijn op de Blue Delta. De provincie stelt dat de beleidsbrief een verbindingsstuk is tussen Europees en lokaal beleid. In de afgelopen periode heeft dit onder andere vorm gekregen door het opzetten van het Europapact Fryslân in gezamenlijkheid met ondernemers, onderwijsinstellingen en overheden.</p> <p>In de bestuurlijke gesprekken hebben we goed kunnen aangeven wat voor de gemeente Smallingerland van belang is. Dit zien we ook goed terugkomen in de beleidsbrief. Zo willen we graag met de provincie en het ICD op het gebied van HTSM (High Tech Systems and Materials) nadrukkelijk samenwerken om in Europa en Duitsland de samenwerking op te zoeken. Wij zien kansen in onder andere de Nieuwe Europese Innovatieagenda.</p> <p>Concluderend zijn we blij met de visie van de provincie Fryslân op een betere samenwerking met Europa en Duitsland. Wij dragen vanuit de gemeente graag bij aan het realiseren van de doelstellingen om Fryslân beter op de kaart te zetten.</p>	Bevestiging belang van gezamenlijk optrekken richting Duitsland en Europa ook via EPF.	Dankend ter kennis genomen; Tekstwijziging n.v.t.
			1	<p>Waar we echter nadrukkelijker aandacht voor willen vragen, is de focus op gezondheidszorg. In de RIS3 (Regionale Innovatiestrategie voor Slimme Specialisatie) is de transitie van zorg naar positieve gezondheid een van de belangrijke prioriteiten.</p> <p>In het Friese Integraal Zorgakkoord (FriZA) wordt samen met overheden, zorgaanbieders, ondernemers en onderwijsinstellingen gewerkt aan de transformatie van zorg en ziekte naar gezondheid en welbevinden. De ambitie is als volgt geformuleerd "In 2040 hebben inwoners van Friesland de hoogste (ervaren) gezondheid en welbevinden van Europa". Het versterken van de Mienskip staat hierin centraal.</p>	Aandacht gevraagd voor focus op gezondheidszorg en het Friese integraal Zorgakkoord.	Dat van zorg naar positieve gezondheid geen speerpunt in deze beleidsnota, is het gevolg van meer focus. Daardoor is het geen speerpunt maar ook niet uitgesloten. Binnen het speerpunt leefbaarheid en vitale platteland is dit onderwerp wel genoemd en zijn er daardoor kansen ingeruimd. Echter kiezen wij er niet voor om op dit onderwerp zelf initiatieven te ontplooiën tenzij deze aantoonbaar bijdragen aan een van de gekozen speerpunten. Ook kan Fryslân ervoor kiezen om mee te werken aan initiatieven van andere regio's.
16	A	NHLStenden	1	Inhoudelijk blij met de consistentie van het handhaven van de blauwe-delta-prioritering en de brede-welvaartsgedachte als leitmotiv.	Blue Delta	Dankend ter kennis genomen. Tekstaanpassing n.v.t.
			2	De consequenties van de inhoudelijke afbakening is nu nog wat vaag. Er is een koppeling met de 'inzet van mensen en middelen/ cofinanciering' maar wat het precies betekent vind ik nog te vaag	Concretere uitwerking	Een concretere uitwerking volgt later tijdens de uitwerking.
			3	Het stuk is voor best een groot deel een 'lesje Brusselologie'. Jullie kunnen dat beter inschatten, maar is het nodig voor de lezers? Anders is het een gemakkelijke manier om het stuk flink in te korten.	Inkorten beleidsbrief	Wij hebben deze suggestie overgenomen en verwerkt.

Nr.	Ambt./ Bestl	Indiener	Nr.	Opmerking:	Onderwerp: samenvatting	Reactie GS Fryslân & Verwerking in Beleidsbrief
				<p>Langs de volgende vier opgaven en vijf fundamenteën worden hieraan gewerkt.</p> <p>Opgaven: Kansrijk opgroeien en gezond leven; Gezond ouder worden; Mentale gezondheid en veerkracht; Toekomstbestendige medisch specialistische zorg.</p> <p>Daarnaast zijn er fundamenteën die dwars door de opgaven heen lopen. Het gaat om: Versterken sociale basis; Versterken eerste lijn; Digitalisering; Arbeidsmarkt; Inwonersparticipatie & bewustwording.</p> <p>Deze opgaven en fundamenteën sluiten goed aan bij de transitie in de RIS3. Mogelijk zijn er aanknopingspunten in Europa en/of Duitsland waarin er gezamenlijk opgetrokken kan worden.</p>		
			4	Als ingewijde heb ik meer behoefte aan een detailinvulling. Wat gaat er nu concreet gebeuren en wat is er *nieuw* aan in vergelijking met de vorige beleidsperiode?	Wat is anders ten opzichte van eerste beleidsbrief?	Dat hebben wij verwoord in hoofdstuk 1: wat voorafging, leerpunten en in hoofdstuk 2.
			5	Zo ook voor de afbakening van de activiteiten van EPF en de activiteiten van Team Europa van de Provinsje. Wie gaat wat doen en waar klop je nu aan voor wat?	Concrete uitwerking activiteiten tussen EPF en Provincie, TE	Volgt later tijdens uitvoering, houdt verband met de verkenning van de vervolgfase EPF-plusvariant.
			6	Dit stuk is vooral voor de Provinsje als organisatie en niet zozeer Fryslân als regio (termen als GS, CMT, etc.). Maakt het wel wat behapbaarder natuurlijk, maar in het kader van EPF zou het wel wat breder getrokken mogen worden. En misschien iets van een uitsplitsing wat EPF doet, wat Team Europa van de Provinsje doet, wat de verschillende gemeenten en kennisinstellingen doen, etc.	Maak de agenda breder richting EPF	Volgt later tijdens uitvoering, houdt verband met de verkenning van de vervolgfase EPF-plusvariant.
			7	De meerwaarde van de Europese contacten en projecten van bijvoorbeeld NHL Stenden (netwerken als RUN-EU en het Rijnland Instituut) komen niet aan de orde. Terwijl dit voor de regio best interessant kan zijn.	Neem RUN-EU en rijnlandinstituut op	Het Rijnlandinstituut stond er al in, RUN -EU is verwerkt in hoofdstuk 2.4.

Nr.	Ambt./ Bestl	Indiener	Nr.	Opmerking:	Onderwerp: samenvatting	Reactie GS Fryslân & Verwerking in Beleidsbrief
17	B	RuG Campus	1	<p>Graag maken wij gebruik van de mogelijkheid om te reageren op de conceptbeleidsbrief Europa en Duitsland 2024-2030. De brief geeft een gedegen inzicht in de achtergronden en kaders van de provinciale ambities voor wat betreft de Europese agenda. Wij ondersteunen deze ambities van harte. Het is voor de kennisinfrastructuur in onze regio van eminent belang om aan te sluiten op de prioriteiten in het Europese beleid en te proberen maximaal gebruik te maken van de instrumenten die daarvoor beschikbaar zijn. De Samenwerkingsagenda Blue Delta is een heldere, ontwikkelgerichte lijn die zal helpen om de doelstelling Fryslân de meest circulaire regio van Europa te laten zijn in 2030 te realiseren. Met elk van de drie missies binnen de Brede Welvaart ambities – schone natuur, gezonde economie, gelukkig mens – voelen we ons verbonden, hetgeen terugkomt in de aandacht voor de transitie-opgaven in onze opleidingen en ons onderzoek.</p> <p>Met de internationale faculteit die Campus Fryslân is wil de Rijksuniversiteit Groningen bijdragen aan de ontwikkelkracht van Fryslân en de deelname aan internationale netwerken ondersteunen. Vanwege de internationale gemeenschap van staf en studenten bij RUG/CF zijn er veel 'natuurlijke' inhoudelijke verbanden met instellingen in andere Europese landen.</p>	Steun Friese ambities in Europa en voornemen bijdrage aan ontwikkelkracht in de regio	Dankend ter kennis genomen. Tekstaanpassing n.v.t.
			2	<p>Dit brengt ons op een punt dat wellicht wat onderbelicht is gebleven in de beleidsbrief: de toekomstige arbeidsmarkt en de belangrijke rol van 'internationals' daarin. Met het oog op krapte en krimp op de regionale arbeidsmarkt is het faciliteren van de komst van internationale medewerkers (zoals bijv. met behulp van een internationale school, een Talent House en een sterk cultureel profiel) van groot belang. Ook het kunnen blijven aantrekken van internationale studenten in het Friese hoger onderwijs – waarvan, een deel na hun afstuderen beschikbaar zal blijven voor de arbeidsmarkt hier – lijkt ons belangrijk genoeg om in een beleidsbrief als deze te vermelden. Dit zal bepalend zijn voor de werfkracht op de langere termijn.</p>	Schenk aandacht aan de toekomstige krappe arbeidsmarkt en rol van 'internationals' daarin.	<p>Wij hebben een tekstuele aanvulling gedaan met de titel kennissector en arbeidsmarkt. Onder focusthema leefbaarheid. Daarin hebben wij de RuG Campus toegevoegd aandacht geschonken aan een duurzame arbeidsmarkt. Daarnaast is volgende zin toegevoegd:</p> <p>De kennisinstellingen trekken internationale studenten aan, zorgen voor internationale (uitwisselings-) mogelijkheden van Friese studenten en via contact met internationale professionals voor inkomende kennis en behoud daarvan voor de regio.</p>
			3	<p>Niet onbelangrijk in dit verband is ook zowel het Horizon- als het Erasmus+ programma (het laatste wordt slechts in de uitvoeringsagenda even genoemd). Een blijvende lobby voor voldoende middelen in deze programma's is voor HO-instellingen in de periferie is noodzakelijk. Daarbij zou het goed zijn om – naast de terechte aandacht die in de beleidsbrief uitgaat naar buurland Duitsland – ook aandacht te besteden aan het opnieuw mogelijk maken van de uitwisseling van studenten en medewerkers van en naar Britse universiteiten in het Erasmusprogramma. Het Verenigd Koninkrijk blijft ook als niet-EU land een belangrijke partner in de ontwikkeling van kennis en innovatie.</p>	<p>Status en lobby noodzaak voor Erasmus+ en Horizon programma.</p> <p>Tot uitdrukking brengen</p>	<p>De suggestie m.b.t. Erasmus+ en Horizon hebben wij overgenomen en verwerkt in hoofdstuk 2.2 Speerpunt 3 leefbaarheid. De suggestie gericht op het Verenigd Koninkrijk hebben wij in deze beleidsbrief niet opgenomen. Dan zouden er meer internationale mogelijkheden buiten de EU opgenomen moeten worden. Dat gaat deze beleidsbrief te buiten.</p>

Nr.	Ambt./ Bestl	Indiener	Nr.	Opmerking:	Onderwerp: samenvatting	Reactie GS Fryslân & Verwerking in Beleidsbrief
			4	Meer in het algemeen is de indruk dat, met uitzondering van Wetsus, de aandacht voor de kennisinstellingen, in het bijzonder de rol van wetenschappelijk onderzoek samen met internationale partners in Europese netwerken, wat achterblijft in de beleidsbrief. Dit terwijl het belang van het verkrijgen van middelen uit de Europese onderzoek- en innovatiefondsen groot is. Dat is ook reden voor RUG/Campus Fryslân geweest om zich recentelijk met overtuiging aan te sluiten bij het EuropaPact Fryslân.	Ze de rol van rol van kennisinstellingen algemeen prominenter neer in de beleidsbrief ook in relatie tot EPF.	Het wekken van deze indruk is niet de bedoeling geweest. Wij hebben suggestie overgenomen en verwerkt in de beleidsbrief in hoofdstuk 2.2
			5	Tenslotte: in H3, par. 1.1. wordt melding gemaakt van het feit dat er in Leeuwarden een Duitse studentengemeenschap is die op het aanbod van de hogescholen afkomt. Graag zagen wij de universiteit toegevoegd aan deze passage. Ook bij RUG/CF is er een groot aandeel Duitse studenten die kiezen voor een studie in Leeuwarden.	Graag RuG/CF toevoegen in relatie tot Duitse Studentengemeenschap.	Deze suggestie hebben wij overgenomen.
18	B	Wetterskip Fryslân	1	We zijn blij met de keuze om de inzet op Europa vanuit Fryslân breed in te steken vanuit én met betrokkenheid van de gehele regio. Dat sluit ook aan bij onze ambities, zoals vastgelegd in ons coalitieakkoord "Mei-inoar wurkje oan wetter, foar no en foar letter". Daarin hebben wij aangegeven om ook vanuit een evenwichtig financieel beleid in samenwerking met o.a. provincie Fryslân grote en complexe opgaven te willen koppelen aan bestaande Europese budgetten en via lobby invloed te willen uitoefenen op Europese wet- en regelgeving	Beleidsbrief past bij voornemen Wetterskip koppeling complexe opgaven aan Europese Fondsen en lobby.	Dankend ter kennis genomen. Tekstaanpassing n.v.t.
			2	Wat ons wel opvalt is dat in verschillende passages de betrokken samenwerkingspartners worden benoemd, maar dat Wetterskip Fryslân – zeker op de voor ons relevante thema's – ontbreekt. Meer op detailniveau hebben wij nog een aantal suggesties die we u niet willen onthouden:	Wetterskip Fryslân graag toevoegen als samenwerkingspartner in de relevante beleidsterreinen.	Wij zijn het eens met deze suggestie en hebben deze verwerkt in hoofdstuk Rollen in innovatieve Ecosystemen onder 2.4.
			3	Op p. 8 wordt een aantal onderwerpen benoemd die nu prominent op de Europese agenda staan. Bij klimaat/natuur/landbouw zouden wij willen toevoegen het thema waterkwaliteit/Kaderrichtlijn Water.	EU-agendapunt Waterkwaliteit en kaderrichtlijn Water toevoegen	Wij zijn het eens met deze opmerking en hebben tekstuele toevoeging gedaan. Ondertussen is dat fragment verhuisd naar Bijlage 1 nadere toelichtingen.
			4	Op p. 13 wordt de ambitie benoemd om in 2030 de meest circulaire regio van Europa te willen zijn. "Dat doen we door te werken naar balans tussen natuur, mens en economie voor een brede werkvaart in Fryslân." Door het toe te spitsen op natuur lijkt het zich te verengen tot wat als natuur(gebieden) zijn aangewezen. Beter zou volgens ons zijn om het breder te trekken naar een schone leefomgeving of een leefomgeving die in balans is met de draagkracht van de aarde.	Natuur breder trekken naar schone leefomgeving/in balansdraagkracht met de aarde.	Wij het begrip leefomgeving in het rijtje opgenomen, en daarmee deze suggestie verwerkt.
			5	Dat geldt ook voor de uitleg met betrekking tot het begrip Blue Delta. Dat lijkt zich in de beschrijving te beperken tot vooral innovatieve technieken. Maar moeten we ons niet ook richten op inrichting en gebruik van de ruimte om klimaatschade te voorkomen of daarop te anticiperen.	Innovatieve technieken te nauw voor Blue Delta.	Wij zijn het eens met deze opmerking en hebben dat om deze reden ook benoemd in de toelichtende tekst bij het figuur. De Blue Delta is een door de in IPF-vertegenwoordigde drie O's (Overheid, onderwijsinstellingen en ondernemers) vastgestelde visie die herkenbaar is en in het Europebeleid als uitgangspunt wordt genomen. Het figuur zelf kon om hiervoor genoemde reden niet worden aangepast. Daarom is tekstueel een gelijkwaardige uitwerking gepresenteerd voor alle drie missies

Nr.	Ambt./ Bestl	Indiener	Nr.	Opmerking:	Onderwerp: samenvatting	Reactie GS Fryslân & Verwerking in Beleidsbrief
			6	In de Friese speerpunten voor de inzet op Duitsland zien wij een aantal thema's benoemd die het werk van Wetterskip Fryslân raken. Bij de verkenning van de kansen binnen Europese programma 's met inhoudelijke haken voor beleidsthema's als schoon, veilig en genoeg water, bodem, veenweidegebied, Wadden sluiten wij dan ook graag aan. Vanuit onze deskundigheid op het gebied van water en bodem denken wij een constructieve bijdrage te kunnen leveren om te komen tot een sterkere samenwerking tussen Fryslân en Duitse deelstaten.	Aanbod samenwerking op Duitse thema's	Dankend ter kennis genomen. Tekstaanpassing n.v.t.
19	A	Innovatiepact Fryslân Circulair Fryslân	Alg.	We herkennen ons in de algemene lijn en de economische agenda (Blue Delta). De figuren 5 + 6 geven een heldere ordening aan waarbij aan de vitale regio (de breedte) en de speerpunten (het internationaal onderscheidend vermogen) beide recht wordt gedaan. Het is goed om te denken vanuit de samenwerking in het ecosysteem en wat daar de belangrijke rol van de provincie in is. Dit mag van ons nog nadrukkelijker. We weten het WAT maar gaat voornamelijk over de strategie van het HOE. Belangrijke aandachtspunten: Met onze agenda en thema's kunnen we heel wat brengen naar Europa, de afgelopen periode zie je onder andere een toename in competitieve gelden op onze thema's. Deze lijn wordt voorgezet maar zou wat ons betreft een aantal aanscherpingen mogen krijgen. Van hagelschieten naar systematisch werken als ecosysteem:	Van hagelschieten naar systematisch werken als ecosysteem:	Dankend ter kennis genomen en in volgende punten van IPF verwerkt.
			1	Systematischer werken: In de huidige manier van werken zien we bij overheden en kennisinstellingen veel ad hoc inspringen op Europese fondsen. Met als resultaat Europese projecten die aardig zijn, capaciteit vragen maar beperkt de inhoudelijke agenda voor de lange termijn stutten. Door in de uitvoeringsagenda explicieter uit te schrijven om vanuit ambitie en doelen (een investeringsagenda) systematisch in te zetten op netwerken (welke coalities voor langere termijn, leerpunt van nu is dat we geen netwerkanalyse hebben als Fries ecosysteem) en van daar uit het opbouwen van programma's/projecten. Dit zal de effectiviteit van de fondsen vergroten.	1.Systematischer werken 2.Eenheid is cruciaal 3.Proactief naar buiten 4.Direct met Europa als regio	De suggesties 1,2 en 3 worden gepresenteerd in de leerpunten onder 4, in het overzicht van focuspunten onder 2.2 en nog een keer in de toelichting over rollen in innovatieve Ecosystemen. Een uitwerking van de uitvoeringsagenda voor de Friese regio is voorzien in gezamenlijkheid met de EPF-partners en eventueel andere Friese partners. Als provincie hebben wij dat niet willen voorgeven. Dat is onderdeel van de uitvoering van de beleidsagenda in samenwerking met EPF.
			2	De provincie is in veel gevallen de cruciale schakel naar Europa, eenheid is in Fryslân een belangrijke opgave, maak expliciet in de Beleidsbrief dat de provincie actief aan deze eenheid werkt. In de Beleidsbrief en uitvoeringsagenda wordt veelal benoemd welke rollen de provincie in de formele structuren naar Europa in wil nemen. Maak ook expliciet hoe binnen Fryslân de actieve rol is van de provincie. Wat doet de provincie wel en niet i.r.t. de andere ecosysteempartners en de samenwerking EPF.		Een uitwerking van de uitvoeringsagenda voor de Friese regio is voorzien in gezamenlijkheid met de EPF-partners en eventueel andere Friese partners. Als provincie hebben wij dat niet willen voorgeven. Dat is onderdeel van de uitvoering van de beleidsagenda in samenwerking met EPF.

Nr.	Ambt./ Bestl	Indiener	Nr.	Opmerking:	Onderwerp: samenvatting	Reactie GS Fryslân & Verwerking in Beleidsbrief
			3	Daarbij is het belang van de afstemming met de andere ecosysteempartners cruciaal. Maak expliciet in de Uitvoeringsbrief dat er op thema afstemmingsoverleggen op Fries triple helix niveau zijn om vanuit de Friese strategie als eerste afspraken te maken hoe op andere schaalniveaus te acteren. Door dit benoemen krijgen deze overleggen status en voorkom je vrijblijvende afstemmingen en individualistisch hagelschieten en lukraak cofinancieren. Bij het afstemmingsoverleg voor de Blue Delta agenda levert het IP/VCF graag een actieve rol. Hiermee kunnen we als Fryslân op noordelijke, landelijke en interregionale tafels zowel ambtelijk en bestuurlijk proactiever en meer regisserend aan tafel zitten. (het overkomt ons nu te vaak en zijn reactief, wij zouden dit ook benoemen bij de leerpunten, dit is namelijk een belangrijke basishouding en cruciaal voor betere resultaten).		Wij hebben de afstemmingsoverleggen toegevoegd aan de uitvoeringsagenda. Periodieke actualisaties van de beleidsbrief en uitvoeringsagenda zijn gepland, waardoor aanvullingen mits relevant ook later nog mogelijk zijn.
			4	als regio (Frl, NNL, Noord-Duistland, Wadden) moeten we volop inzetten op de volgende EFRO, interreg, etc.-fondsen die direct gekoppeld zitten aan onze regio. Maar het is onduidelijk of en hoe die budgetten de komende jaren ontwikkelen. We adviseren om in de beleidsbrief expliciet te benoemen dat we meer focus gaan richten op competitieve budgetten zoals bijv. Horizon etc.		Wij hebben in hoofdstuk 2.3.3 aandacht besteed op de het belang en de mogelijke beïnvloeding van structuurfondsen. In de beleidsbrief gaan wij uit van de inhoudelijke kracht van Fryslân ook in relatie op de inzet op fondsen. Daar horen ook de competitieve fondsen bij.
20	A	EuropaPact Fryslân	1	Ik vond jullie koppeling van Duitsland en Europa heel logisch en goed. Ik vroeg mij lezende wijs wel af of veel punten voor Europa niet 1 op 1 over genomen konden worden met de Duitslandagenda en wellicht wat ruimte bespaard had kunnen worden, maar je zou goed kunnen verantwoorden dat je juist die helderheid en duidelijkheid richting Duitsland wilt tonen als aparte focus.	Vermijd dubbelingen in hoofdstuk Duitsland.	Wij zijn het eens met de suggestie en hebben deze verwerkt.
			2	Ook goed dat de Blue Delta als basis is genomen voor actie t.a.v. Europa. Zorgt voor duidelijkheid en eenduidigheid.	Blue delta behouden.	Dankend ter kennis genomen. Tekstaanpassing n.v.t.
			3	Wij zijn als EPF blij dat we regelmatig in de Beleidsbrief genoemd worden als platform voor de regionale samenwerking. Op dat vlak wel de opmerking dat er in de Beleidsbrief ook een rol (als platform) op het gebied van de lobby wordt voorzien. Dat is formeel geen rol voor ons, maar ik zie dat die rol er sluipenderwijs bij komt. Verder mis ik in de Beleidsbrief de instemming om samen met de andere deelnemers de variant EPF+ (Fries kenniscentrum voor Europese subsidiemogelijkheden) te onderzoeken. Dit is in de ALV van 13 juni jl. afgesproken en wordt ook aangehaald in de brief van de provincie aan de overige deelnemers.	Lobbyrol EPF impliciet genoemd. Eventuele uitbreiding EPF expliciet benoemen of weglaten.	Wij hebben de opmerkingen verwerkt in de conceptbeleidsbrief en -uitvoeringsagenda.

Nr.	Ambt./ Bestl	Indiener	Nr.	Opmerking:	Onderwerp: samenvatting	Reactie GS Fryslân & Verwerking in Beleidsbrief
			4	Wat ik mis in de Beleidsbrief is hoe je als regio gebruik kunt – of beter: gaat – maken van Europa. Het gaat inderdaad om geld en beleid (wetgeving), maar Europa is ook een platform voor samenwerking, kennisuitwisseling, inspiratie, etc. Dit aspect wordt wel genoemd bij de thematische prioriteiten, maar niet als hoofddoel. Dit aspect kan meer benadrukt worden. Anders is Europa vooral een moetje – de zolder op het Huis van Thorbecke is wel eens gezegd – maar dan blijft het ook voor veel medewerkers en bestuurders de ver van hun bed show.	Voeg uitleg toe hoe regio gebruik kan maken van Europa als platform.	De suggestie is toegevoegd onder leerpunt 1.b en was al als doel opgenomen onder 3.3 Positionering Fryslân.
			5	Een ander punt is de lobby. Op zich klopt het dat je als regio in Europa alleen het verschil niet kunt maken, maar door samen te werken kun je wel degelijk zaken bereiken. Het gaat hierbij vooral om heldere keuzes (wat zijn je prioriteiten), kun je partners vinden voor je lobby, wat is vervolgens je strategie en voer je die uit? Er staan behoorlijk wat inhoudelijke ambities in de Beleidsbrief, dan mag je ook ambitieus zijn op het gebied van Public Affairs. En de lobby voor de Lelylijn toont aan dat je als Fryslân wel degelijk met lobbyen succesvol kunt zijn.	Maak heldere keuzes voor Lobby en coalitievorming.	Deze opmerkingen hebben raakvlak met de input 1 van IPF. De reactie op deze punten zijn identiek aan de reactie op uw inbreng hier en is als zodanig verwerkt.
			6	Een minor punt, maar toch niet onbelangrijk: de Raad van Europa wordt integraal meegenomen in de Beleidsbrief. Dat is zeer verdedigbaar want ook Europa, maar de RvE wordt nu zo in de tekst genoemd als ware het een EU-instelling. Een aparte paragraaf zou hieraan gewijd kunnen worden om aan te geven waarom je inzet op de Raad van Europa (bijv. bescherming minderheidstalen).	Herzie de positie van de Raad van Europa in de beleidsbrief en wijdt er meer uitleg aan.	Verwerkt: explicieter toegelicht in de betreffende alinea met voetnoot.
			7	Daarnaast zou het mooi zijn als er nog wat uitweiding zou komen over de kansen voor Friese bedrijven en de Friese stakeholders als het gaat om de verdere focus op zelfvoorzienendheid van de EU. Onze concurrentiepositie als markt komt onder druk te staan en wij moeten als handelsblok weer meer zelf produceren en ketens sluiten. Daar liggen kansen voor Friese bedrijven. Welke kansen zijn dat? Daar kunnen we op voorsorteren nu als vanaf 2027 de nieuwe begroting van de EU ingaat.	Noem kansen voor MKB en stakeholders in relatie tot Europese zelfredzaamheid.	Wij zijn het eens met de opmerking en hebben deze verwerkt onder overig thema Duitsland internationalisering MKB.
21	A	Ynbusiness	1	Samenvattend onderschrijven wij het belang van export naar o.a. Duitsland en juichen ondersteuningsinitiatieven vanuit provincie Fryslân toe. Met onze kennis en ons netwerk bij het Friese mkb, lokale, regionale en landelijke organisaties dragen we graag bij aan de exportgroei van Friese ondernemers en de Friese economie.		Dankend ter kennis genomen. Tekstaanpassing n.v.t.
22	A	Staatskanzlei Hannover, Niedersachsen	1	Anmerkungen von uns gibt es nicht, da hier federführend die Kolleginnen und Kollegen aus dem MB tätig werden.		Dankend ter kennis genomen. Tekstaanpassing n.v.t.
23	A	Generaal-Consulaat Düsseldorf, BuZa	1	Wat is bedoeld met Parlementariërtreffen?	Begripsverduidelijking	Verwerkt: toelichting toegevoegd.

Nr.	Ambt./ Bestl	Indiener	Nr.	Opmerking:	Onderwerp: samenvatting	Reactie GS Fryslân & Verwerking in Beleidsbrief
24	A	Ministerium für Bundes- und Europa angelegenheiten und Regionale Entwicklung	1	Die Strategie ist sehr schön aufgebaut und bietet auch einem/r Nicht-Friesländer/in die Möglichkeit, den friesischen Handlungsfelder in Europa zu folgen und damit auch die Position Fryslâns in Europa wahrzunehmen. Auch der kl. geschichtliche Ausflug im Prolog ist sehr interessant.	1.	Strategie positiv empfangen. Tekstaanpassing n.v.t.
			2	Wie wir bereits im April/Mai bei der Vorbereitung und während des Gesprächs zwischen Frau Ministerin Osigus und Herrn Deputierten Douwstra festgestellt haben, liegen die friesischen und niedersächsischen Prioritäten sehr eng beieinander. Dies beweist auch die Fokussierung im Interreg A-Programm DE- NL und die zahlreichen Projekte mit nds. und frysländischen Partnern in allen Interreg-Programmen. Wasser, Moor, Wattenmeer sind Themen, die uns gleichermaßen berühren. Aber auch Agro Food, Circular und biobased Material, HTSM und Maritime Technologie sind in beiden Regionen und für unsere Wirtschaft wichtig. Die Themen Tourismus, Digitalisierung, Kultur und Friesische Sprache sowie die Verbindung durch öffentlichen Verkehr (Verbindung Lelyline und Wunderline) runden das Ganze ab.	2.	Nedersaksische inhoudelijke doelstellingen liggen voor speerpunten en overige thema's dicht bij elkaar. Dankend ter kennis genomen. Tekstaanpassing n.v.t.
			3	Gleichwohl sind bei vielen gleichen Themen Unterschiede insbesondere in den Verwaltungseinheiten festzustellen. Das wurde sehr gut herausgearbeitet.	Eens met analyse verschil van de overheidsstructuren	Dankend ter kennis genomen. Tekstaanpassing n.v.t.
			4	Für die Aufzählung der Niedersächsischen Strategien in Nr. 3.3. würde ich mir als Ergänzung noch die Niedersächsische RIS 3 wünschen. Diese ist ja die Grundlage für die Regionalen Handlungsstrategien in WE und auch für unsere Interreg-Programme.	Verzoek om ook de RIS 3 Niedersachsen als bron op te nemen.	Wij zijn het eens met de suggestie en hebben deze verwerkt.
			5	In der Aufzählung der Netzwerke unter Nr. 3.3. S. 33 in der niederl. Fassung fehlen aus Sicht von MB noch die Interreg B-Programme Nordsee und Nordwesteuropa, das Interreg Europe-Programm und die Zusammenarbeit im Netzwerk Nordseekommission und CPMR. Dies könnte m. E. hier noch aufgeführt werden, denn gerade in dieser Förderperiode ist die Zusammenarbeit in den Interreg B-Programmen gewachsen. Und hier liegt aus niedersächsischer Sicht der Fokus nicht nur auf dem Weser-Ems-Gebiet, sondern auf ganz Niedersachsen.	Verzoek om overige EU-fondsen ook als netwerken met Niedersachsen/Duitsland op te nemen.	Wij zijn het eens met de suggestie en hebben deze verwerkt.
			6	Auf S. 33 letzter Absatz ist die Rede von den GIP. Hier bitte ich um Richtigstellung: 2021 - 2025 erfolgt die Förderung der GIP in Niedersachsen, auch wenn Arbeitsmarkt ein Thema der Kooperationsagenda ist, durch das Nds. MB. Wie es weitergeht, wird man sehen. Im Übrigen ist das Nds. MB auch an der Kooperationsagenda beteiligt, wird aber durch das ArL vertreten.	Tekst rondom financiering en toekomst GIP's en deelname MB GROS verbeteren.	Wij zijn het eens met de suggestie en hebben deze verwerkt.
25	A	Amt für Regionale Landesentwicklung Weser-Ems	1		Positieve reactie op Beleidsbrief met focus op Duitsland en terugblik op jarenlange goede samenwerking en uitnodiging tot voortzetting daarvan.	Dankend ter kennis genomen. Tekstaanpassing n.v.t.

Nr.	Ambt./ Bestl	Indiener	Nr.	Opmerking:	Onderwerp: samenvatting	Reactie GS Fryslân & Verwerking in Beleidsbrief
			2		Bevestiging van de vergelijkbare uitdagingen tussen Fryslân en Weser-Ems regio.	Dankend ter kennis genomen. Tekstaanpassing n.v.t.
			3		Bevestiging verschillenanalyse Bestuurlijke en ambtelijke verschillen tussen NL en D. Consensus tussen NL-provincies niet nodig.	Eens met de opmerking daarover dat eensgezinde standpunten tussen (Noord)-Nederlandse Provincies niet noodzakelijk zijn. De (Noord)-Nederlandse samenwerking gericht op de samenwerking met Duitsland heeft dat ook niet tot doel. De samenwerking tussen (Noord-) Nederlandse provincies is bedoeld om elkaar te informeren over verschillen en overeenkomsten met als doel de samenwerking in een Europees fonds of een andere samenwerkingsagenda met Duitsland voor alle betrokken partijen en het betreffende fonds zo soepel mogelijk te laten verlopen. De tekst is in de beleidsbrief hierop aangescherpt. Deze toelichting leidt niet tot een aanpassing tot de tekst.
			4		Advies over meest geëigende Fondsen voor samenwerking op het gebied van Leefbaarheid en aanbod tot medewerking vanuit het Arle.	Dankend ter kennis genomen. Dit zal bij de uitvoering van het beleid opgepakt worden.
			5		Aanbod om als pilotregio voor samenwerking met andere Duitse regio's op te treden.	Dankend ter kennis genomen. De mogelijkheden zullen bij de uitvoering van het beleid verkend worden.
26	A	Eems Dollard Regio	Alg.	<p>Die EDR begrüsst es sehr, in der Europa- und Deutschland Strategie als kompetenter Netzwerkpartner im Rahmen der grenzübergreifenden Zusammenarbeit genannt zu sein, da wir uns im Sinne unserer Strategie als zentraler Ansprechpartner für die grenzübergreifende Zusammenarbeit und gelebte Nachbarschaft im nördlichen Teil des deutsch-niederländischen Grenzgebietes verstehen und einsetzen wollen: Kompetenzträger, Interessenvertreter, Koordinator, Kommunikator und Förderer des grenzübergreifenden Miteinanders.</p> <p>Darüber hinaus hat die EDR folgende Anmerkungen zur Europa- und Deutschlandstrategie 2024-2030 der Provinz Friesland:</p>	Bevestiging van de manier waarop de EDR en haar mogelijke rol in de beleidsbrief is genoemd.	Dankend ter kennis genomen. Tekstwijziging n.v.t.
				<p>Auch die Intensivierung der Zusammenarbeit zwischen der EDR und den friesischen Gemeinden (wie u.a. in Beilage 2 angemerkt) ist ein sehr wichtiger Baustein gegenseitiger Unterstützung bei der Erreichung der jeweiligen Ziele und Stärkung des grenzübergreifendes Netzwerkes. Die EDR freut sich daher über die dargelegte Ambition der Provinz Friesland, diese Zusammenarbeit stimulierend begleiten zu wollen.</p>		

Nr.	Ambt./ Bestl	Indiener	Nr. Opmerking:	Onderwerp: samenvatting	Reactie GS Fryslân & Verwerking in Beleidsbrief
			1 Unter den aufgeführten Rahmenbedingungen sollte auch die Strategie No(o)rd 2020+ aufgeführt werden. Die Strategie No(o)rd 2020+ beschreibt die gemeinsamen Entwicklungsvorstellungen zwischen der Region Weser-Ems auf deutscher Seite und dem Norden der Niederlande mit den Provinzen Drenthe, Fryslân und Groningen. Die zeitliche Perspektive der Strategie No(o)rd 2020+ reicht bis ins Jahr 2027	Punkt 3.3 Die friesischen Ambitionen in Kooperation mit Deutschland	Wij zijn het eens met deze suggestie en hebben de Strategie No(o)rd 2020+ opgenomen in de lijst van bronnen vergelijkbaar met alle andere bronnen en documenten.
			2 Ergänzung der Fördermöglichkeiten im Rahmen der Kleinprojektfonds (KPFs) der EDR im Rahmen von Interreg VI A.	Punkt 3.3 Die friesischen Ambitionen in Kooperation mit Deutschland, Kohärenz 3: Lebensqualität	Wij zullen de KPF's in noemen in de bijlage met Fondsoverzichten onder Interreg VI A.
			3 2. Absatz „Wir sind weiterhin bestrebt, Fryslân so gut wie möglich profitieren zu lassen von Europäischen Förderprogrammen. Für die Berechnung der erforderlichen provinziellen Kofinanzierung werden wir aber nur die europäischen Mittel mitrechnen, mit denen wir die inhaltlichen Themen für Fryslân voranbringen und bei denen eine friesische Kofinanzierung auch erforderlich ist. Basierend auf dem Kooperationsprogramm Interreg VI-A Deutschland-Niederland wäre hier, neben der Priorisierung der für Fryslân relevanten Themen, auch ein Hinweis auf die Bedeutung der gemeinsamen Anstrengungen aller Interreg Partnern zur aktiven wirtschaftlichen, sozialen und territorialen Entwicklung des Programmgebietes wünschenswert. Die Erfolge der bisherigen Interreg Programme basieren auf den gemeinsamen Anstrengungen der Interreg Partner für das Gesamtgebiet.	4.1 Kofinanzierung europäischer Projekte	Het tekstcitaat heeft betrekking op de berekening van de multiplier voor Friese cofinanciering is zeer technisch van aard en moet aangeven dat bij de berekening van de multiplier geen bias is ontstaan door Europese subsidies mee te rekenen waarvoor de provincie geen financiële inspanning heeft gepleegd zoals vaak bij Horizon en Erasmus + het geval is. Uw suggestie beamen wij zeer, maar zien het niet in samenhang met het citaat. Uw opmerking hebben wij verwoord in verschillende passages van de beleidsbrief, bijvoorbeeld onder de toelichting over rollen en handelingsdimensies en het zoeken naar de groots mogelijke coalitie. Ook hebben wij aangegeven steeds te investeren in samenwerking om zo de gemeenschappelijke doelen te dienen van samenwerking in Fondsen en netwerken. Wij hebben den teksten verder hierop niet aangepast.
			4 Nach anfänglichen Verzögerungen beim Programmstart kann mittlerweile nicht mehr von einem Rückstand gesprochen werden. Vorschlag: Besonderes Augenmerk gilt dabei der Umsetzung des EFRE-Nord-Programms 2021-2027 und Interreg VI-A D-NL, die hinsichtlich strategisch wichtiger Themen für die Provinz Fryslân effektive Unterstützungsmöglichkeiten bieten.	Voortgang Programma Interreg VI A	Wij zijn het eens met deze opmerking, omdat deze ondertussen achterhaald blijkt. Wij hebben de zin aangepast op dat punt door te melden dat beide fondsen vanaf de nieuwe Friese beleidsperiode beginnen te pieken.

Meer kans op balans: De kracht van de wederkerigheid

Friese beleidsbrief Europa en Duitsland in het bijzonder, 2024-2030